

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Slavomíra Nováka a soudkyně Mgr. Jany Jurečkové a Mgr. Andrey Veselé ve věci

žalobkyně

L. P., narozená X
bytem X
zastoupena advokátem Mgr. Lukášem Hojdnem, LL.B.,
se sídlem Francouzská 299/98, 101 00 Praha 10

proti
žalovanému

Ministerstvo zdravotnictví
se sídlem Palackého náměstí 375/4, 128 00 Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 25. 11. 2024, č. j. MZDR 27480/2024-4/PRO

takto:

- I. Rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 25. 11. 2024, č. j. MZDR 27480/2024-4/PRO, se ruší a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení v částce 14 363 Kč, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám zástupce žalobkyně Mgr. Lukáše Hojdna, LL.B., advokáta.

Shodu s prvopisem potvrzuje J. V.

Odůvodnění:

I. Základ sporu

1. Žalobkyni byl dne 16. 5. 1988 v nemocnici v Kadani proveden lékařský zákrok spočívající ve sterilizaci žalobkyně. Poněvadž žalobkyně o trvalé zneplodnění dle žaloby nestála a nikdy k němu neudělila informovaný souhlas, došlo v případě žalobkyně podle jejího přesvědčení k provedení sterilizace v rozporu s právem, neboť sterilizace byla provedena při porušení právních předpisů upravujících v rozhodném období provedení zákroku sterilizace, a to konkrétně zejména zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu (dále jen jako „zákon o péči o zdraví lidu“) a směrnice Ministerstva zdravotnictví ČSR č. LP-252.3-19.11.71. ze dne 17. 12. 1971 o provádění sterilizace (dále jako „Směrnice“).
2. Vzhledem k tomu, že sterilizace žalobkyně byla provedena dle jejího přesvědčení protiprávně, podala žalobkyně dne 19. 5. 2023 na Ministerstvo zdravotnictví žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci podle zákona č. 297/2021 Sb. (dále jen jako „žádost“). Rozhodnutím Ministerstva zdravotnictví ze dne 19. 9. 2023 č. j. MZDR 16648/2023-7/PRO však byla tato žádost žalobkyně zamítnuta. Proti tomuto zamítavému rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví podala žalobkyně k ministru zdravotnictví včasný rozklad. Ten v reakci na rozklad vydal dne 19. 1. 2024 rozhodnutí č. j. MZDR 31922/2023-3/PRO, kterým napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil k novému projednání. O žádosti žalobkyně bylo nově rozhodnuto rozhodnutím Ministerstva zdravotnictví ze dne 27. 6. 2024 č. j. MZDR 16648/2023-17/PRO, jímž byla žádost žalobkyně opět zamítnuta.
3. Proti tomuto zamítavému rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví podala žalobkyně dne 15. 7. 2024 k Ministru zdravotnictví rozklad, ten byl ovšem ze strany ministra zdravotnictví rozhodnutím č. j. MZDR 27480/2024-4/PRO ze dne 25. 11. 2024 (dále jen jako „napadené rozhodnutí“) zamítnut.
4. Proti tomuto rozhodnutí podala dne 3. 12. 2024 k Městskému soudu v Praze žalobu.

II. Obsah žaloby a vyjádření žalovaného

5. Žalobkyně byla dne 15. 5. 1988 přijata do bývalé porodnice v Kadani výhradně za účelem porodu svého syna. Den po porodu jí byl bez jejího svobodného a informovaného souhlasu proveden sterilizační zákrok. Tvrdí, že o sterilizaci nikdy nepožádala, neměla o ni zájem a nebyla o ní ani poučena.
6. Podle tehdy platného zákona o péči o zdraví lidu bylo k provedení sterilizace nutné, aby pacientka udělila předchozí souhlas nebo sama o zákrok požádala. V případě žalobkyně však k ničemu z toho nedošlo. Do nemocnice přišla pouze kvůli porodu a o sterilizaci tehdy vůbec neuvažovala. Uvádí, že byla k zákroku donucena zdravotnickým personálem, který jí v emočně i fyzicky vypjatém stavu po porodu sdělil, že sterilizaci podstoupí. Přestože zákrok původně odmítla, nakonec podlehla psychickému nátlaku, kdy jí bylo vyhrožováno odebráním všech dětí, pokud zákrok nepodstoupí.

Shodu s prvopisem potvrzuje J. V.

7. Tento případ žalobkyně zasazuje do širšího kontextu nezákonných sterilizací, které se v tehdejší době týkaly zejména žen romského původu. Tyto zákroky byly často prováděny bez jejich souhlasu, bez vysvětlení povahy zákroku, jeho následků či alternativních možností antikoncepce. Zákroky se navíc prováděly v době, kdy ženy byly ve stavu, který znemožňoval svobodné rozhodování. Podle rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 28. 2. 2023 č. j. 15 Ad 4/2022-35 musí být právní úkon (např. souhlas se zákrokem) učiněn svobodně, informovaně a bez nátlaku. Pokud je učiněn v tísní, pod vlivem léků nebo stresu, je neplatný. V takovém stavu pacient nemůže dostatečně zvážit důsledky zákroku.
8. Žalobkyně dále uvádí, že jí nebyla vysvětlena povaha sterilizace, její nezvratnost ani rizika. O tom, že zákrok nelze zvrátit, se dozvěděla až po letech, když se snažila znovu otěhotnět. V době zákroku jí bylo pouhých 24 let, tedy byla na začátku fertilního věku, a měla v úmyslu mít další děti.
9. Za podstoupení sterilizace byla žalobkyni přislíbena finanční odměna ve výši 4 000 Kčs. Nakonec jí však bylo vyplaceno pouze 500 Kčs, protože opustila nemocnici bez podepsání negativního reversu. Tato skutečnost podle žalobkyně podporuje domněnku, že sterilizace byla provedena v rozporu s právem, jak stanovuje § 3 odst. 3 zákona č. 297/2021 Sb. – tedy pokud byla v souvislosti se sterilizací poskytnuta dávka nebo jiná forma odměny, je zákrok považován za nezákonný.
10. Žalobkyně si je vědoma, že pro přiznání nároku na odškodnění musí doložit rozhodné skutečnosti, ideálně zdravotnickou dokumentací. Tu však nemůže v plném rozsahu předložit, protože dokumentace byla ze strany nemocnice skartována. K dispozici má pouze výpis z porodní a operační knihy, které potvrzují, že sterilizace byla skutečně provedena.
11. Podle přílohy č. 3 vyhlášky č. 98/2012 Sb. totiž platí, že dokumentaci z lůžkové péče lze skartovat až po 40 letech od poslední hospitalizace. Vzhledem k tomu, že sterilizace proběhla v roce 1988, tato lhůta ještě neuplynula. Navíc poukazuje na to, že v jiném případě byla z téže nemocnice získána dokumentace ještě starší než její, což zpochybňuje tvrzení o skartaci kvůli stáří.
12. I přes absenci kompletní dokumentace má žalobkyně za to, že její žádost o odškodnění je projednatelná. Odkazuje na rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. 11. 2022, č. j. 14 Ad 9/2022-33 který stanoví, že v případě skartace dokumentace je povinností státu ve spolupráci s žadatelem zajistit jiné důkazy – například výpovědi, znalecké posudky, odborná vyjádření či jiné listiny. Důvodová zpráva k § 6 zákona č. 297/2021 Sb. rovněž uvádí, že nárok lze prokazovat různými důkazními prostředky, nejen zdravotnickou dokumentací.
13. Žalobkyně se důrazně ohrazuje proti závěru Ministerstva zdravotnictví, že je výhradně na ní, aby prokázala nejen to, že sterilizace byla provedena, ale i její protiprávnost. Takový přístup považuje za nesprávný a nespravedlivý. Tvrdí, že protiprávnost zákroku doložila všemi dostupnými prostředky, které lze po ní spravedlivě požadovat – včetně návrhu svědeckých výpovědí, které však nebyly v řízení provedeny. Absenci zdravotnické dokumentace, která by mohla protiprávnost zákroku potvrdit, žalobkyně přičítá výhradně protiprávnímu jednání zdravotnického zařízení, které dokumentaci neoprávněně skartovalo. Tuto skutečnost nemohla žalobkyně nijak ovlivnit, a proto ji nelze klást k její tíži.
14. Dále žalobkyně kritizuje Ministerstvo zdravotnictví za to, že neučinilo žádné aktivní kroky ke zjištění skutkového stavu. Podle ní měl správní orgán postupovat vstřícně a aktivně,

Shodu s prvopisem potvrzuje J. V.

zejména s ohledem na účel zákona č. 297/2021 Sb., kterým se stát snaží napravit minulá pochybení v oblasti nezákonných sterilizací.

15. Přitom žalobkyně odkazuje na rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 9 As 61/2023-65, který zdůrazňuje, že řízení podle zákona č. 297/2021 Sb. je specifické a nelze na něj mechanicky aplikovat běžné správní postupy. Správní orgány mají povinnost postupovat s maximálním ohledem na účel zákona – tedy zajistit účinnou nápravu pro osoby poškozené nezákonnou sterilizací. To zahrnuje i aktivní vyhledávání důkazů a zjišťování skutkového stavu bez důvodných pochybností. Nejvyšší správní soud rovněž uvedl, že žadatelky nemají povinnost prokazovat všechny skutečnosti nade vší pochybnost. Postačí, pokud předloží plausibilní tvrzení podpořené indiciemi, které ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení než to, že sterilizace byla provedena v rozporu s právem. Pokud takové tvrzení existuje a není vyvráceno, správní orgán by měl žádost uznat jako oprávněnou.
16. Žalobkyně takové tvrzení dle svého přesvědčení předložila již na začátku řízení, když uvedla konkrétní okolnosti zákroku (místo, datum, průběh), doložila výpisy z porodní a operační knihy a poukázala na nezákonnou skartaci dokumentace. Tyto skutečnosti podle ní tvoří důvěryhodný a pravděpodobný obraz událostí.
17. Závěrem žalobkyně konstatuje, že rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví je vadné, protože nebyly splněny podmínky pro zamítnutí její žádosti. Rozhodnutí by proto mělo být zrušeno.
18. Žalovaný ve vyjádření k žalobě uvedl pouze to, že žalobkyně v podané žalobě v zásadě jen opakuje argumentaci, s níž se správní orgány dle jeho přesvědčení dostatečně a pregnantně vypořádaly v odůvodnění správních rozhodnutí, a to jak v návaznosti na platnou právní úpravu (její smysl a účel) a dosavadní dlouhodobou ustálenou správní praxi, tak na dosavadní judikaturu správních soudů. Protože žalovaný neměl za to, že by žaloba přinášela něco nového, odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí a obsah zaslané spisové dokumentace, přičemž navrhl zamítnutí žaloby.

III.

Posouzení žaloby

19. Městský soud v Praze ověřil, že žaloba byla podána včas, osobou k tomu oprávněnou, po vyčerpání řádných opravných prostředků a splňuje všechny formální náležitosti na ni kladené. Soud přezkoumal žalobou napadené rozhodnutí i řízení, které mu předcházelo, v rozsahu žalobních bodů, kterými je vázán (§ 75 odst. 1 a 2 soudního řádu správního), přitom vycházel ze skutkového a právního stavu v době vydání rozhodnutí. Jiné vady, k nimž by byl povinen přihlídnout z moci úřední, soud neshledal.
20. Dne 13. 8. 2025 proběhlo u Městského soudu v Praze jednání, na němž žalobkyně setrvala na svých žalobních tvrzeních. Žalovaný se z účasti na jednání omluvil, během jednání bylo přečteno jeho písemné vyjádření k žalobě.
21. Z obsahu správního spisu vyplývá, že 19. 5. 2023 uplatnila žalobkyně žádost o poskytnutí jednorázové finanční částky osobě sterilizované v rozporu s právem, v níž uvedla skutečnosti, jež se následně staly obsahem i nyní projednávané žaloby. Mimo jiné v ní též uvedla, že když v současné době kontaktovala MUDr. L. K., jenž jí sterilizaci v roce 1988 předepsal, ten odmítl jí o tom vystavit jakékoliv písemné potvrzení. Dále v žádosti uvedla,

Shodu s prvopisem potvrzuje J. V.

že když se v nemocnici v Kadani sháněla po své zdravotnické dokumentaci, bylo jí nejprve sděleno, že v ní nerodila, neb se tam nenachází o ní žádný záznam o sterilizaci. V další odpovědi jí byl doručen záznam z porodní knihy a záznam z operační knihy, v níž bylo uvedeno jen to, že postoupila sterilizaci. Zbytek dokumentace byl prý po deseti letech skartován.

22. Ze spisu je dále zřejmé, že Ministerstvo zdravotnictví si vyžádalo od Nemocnice Kadaň a. s. vyjádření k případu sterilizace žalobkyně, dále zdravotnickou dokumentaci, resp. informaci o tom, kde se nachází, pokud není již v nemocnici v Kadani. Nemocnice v Kadani odpověděla ve stejném duchu, jako již žalobkyni.
23. Na to dne 18. 9. 2023 ministerstvo zdravotnictví rozhodlo o žádosti žalobkyně tak, že jí zamítlo, s tím že neexistuje zdravotnická dokumentace, jež by potvrzovala tvrzení žalobkyně o tom, že došlo k nezákonné sterilizaci.
24. Proti tomuto rozhodnutí podala žalobkyně rozklad, jemuž ministr zdravotnictví dne 19. 1. 2024 vyhověl a věc vrátil Ministerstvu zdravotnictví, s tím, že je třeba došetřit skutkový stav, zejména co se týká osoby dr. L. K., který by měl být přinejmenším vyslechnut.
25. Žalovaný se na MUDr. K. obrátil dne 26. 3. 2024 se žádostí o vyjádření, potažmo předložení zdravotnické dokumentace, pokud by ji měl. Na to MUDr. K. dne 9. 4. 2024 e-mailem sdělil, že v době, kdy měla být žalobkyni provedena sterilizace, byl zaměstnán ve FN v Motole. Žádnou zdravotnickou dokumentaci žalobkyně nevlastní a není mu známo nic o okolnostech toho, kdy a jak se žalobkyně podrobila uvedenému zákroku.
26. V návaznosti na toto vyjádření vydal žalovaný dne 27. 6. 2024 další rozhodnutí, jímž opět žádost žalobkyně zamítnul. Proti tomuto rozhodnutí brojila žalobkyně rozkladem, o němž rozhodl ministr zdravotnictví 25. 11. 2024 tak, že rozhodnutí prvního stupně potvrdil.
27. Městský soud posoudil věc takto:
28. Žaloba je důvodná.
29. Podle ust. § 2 zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů, *oprávněnou osobou je fyzická osoba, která se podrobila v období od 1. července 1966 do 31. března 2012 (dále jen "rozhodné období") ve zdravotnickém zařízení na území, které je součástí území České republiky, sterilizaci v rozporu s právem.*
30. Podle ust. § 3 odst. 1 citovaného zákona *sterilizací v rozporu s právem se pro účely tohoto zákona rozumí zdravotní výkon zabráňující plodnosti, k jehož provedení oprávněná osoba neudělila souhlas, nebo souhlas udělila při takovém porušení právních předpisů upravujících v rozhodném období provedení zdravotního výkonu zabráňujícího plodnosti anebo za takových okolností, jež vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu.*
31. Z citovaných norem je zřejmé, že sterilizací provedenou v rozporu s právem se podle citovaného zákona rozumí zdravotní výkon zabráňující plodnosti, k jehož provedení oprávněná osoba neudělila souhlas. Zákon přitom nijak nerozlišuje způsob, jakým byla sterilizace provedena, tedy nečiní ani rozdíl mezi tím, jakou operační technikou či výkonem se tak stalo.
32. Pro posouzení věci je pak podstatná právě skutečnost, že není k dispozici úplná zdravotní dokumentace žalobkyně, a to z důvodu její skartace.

Shodu s prvopisem potvrzuje J. V.

33. Zásadním kritériem pro uznání nároku na dávku podle zákona č. 297/2021 Sb. je skutečnost, že ke sterilizaci konkrétní žadatelky došlo za stavu, že k jejímu „...provedení oprávněná osoba neudělila souhlas, nebo souhlas udělila při takovém porušení právních předpisů upravujících v rozhodném období provedení zdravotního výkonu zabraňujícího plodnosti anebo za takových okolností, jež vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu.“
34. Pokud by žalovaný měl k dispozici doklad o takto řádně učiněném souhlasu ze strany žalobkyně, byl by jeho závěr o zamítnutí žádosti pravděpodobně akceptovatelný.
35. Z dosud dostupných podkladů, soustředěných správním orgánem, však nelze seznat, že žalobkyně podstoupila operační výkon, v jeho důsledku byla zbavena plodnosti, poté, co by s ním vyslovila souhlas, a to souhlas učiněný v souladu právem.
36. Jelikož podle dosavadních informací došlo již ke skartaci zdravotní dokumentace žalobkyně, v níž by se mohl takový její souhlas nacházet, a nebyl zjištěn ani jiný důkaz o tom, že by žadatelka s předmětnými operačními výkony souhlasila, nezbývá než konstatovat, že žalovaný nemůže prokázat existenci takového souhlasu, čímž jsou splněny podmínky podle ust. § 3 odst. 1 citovaného zákona.
37. Městský soud nemá za to, že by tato situace znamenala takzvané obrácení důkazního břemene. Obecně platí, že podle citovaného zákona žadatelka v žádosti uvede, že k její sterilizaci došlo bez jejího řádného souhlasu, tedy že takový souhlas neexistuje. Tuto skutečnost nebude žadatelka dokazovat, neboť (kromě výjimečných případů) negativní skutečnosti se nedokazují, ale dokazují se k nim komplementární skutečnosti pozitivní. Správnímu orgánu by tedy stačilo, aby ze zdravotnické dokumentace žadatelky doložil, že takový řádný souhlas poskytl, což by vedlo k zamítnutí žádosti.
38. Skutečnost, že v nyní rozhodované věci správní orgán takový souhlas nemůže předložit, nelze vykládat v neprospěch žalobkyně. To platí tím více, že žalobkyně neměla svou zdravotnickou dokumentaci ve své dispozici a že skartace této dokumentace proběhla mimo její vůli.
39. Městský soud proto závěry žalovaného o zamítnutí žádosti právě v důsledku absence zdravotnické dokumentace odmítl.
40. Pro úplnost soud konstatuje, že výše uvedený právní názor byl potvrzen již rozvinutou judikaturou správních soudů, např. již žalobkyní zmíněným rozhodnutím Nejvyššího správního soudu č. j. 9 As 61/2023-65.

IV.

Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

41. Městský soud v Praze tedy po přezkoumání věci dospěl k závěru, že správní orgán I. stupně pochybil, jestliže dospěl k závěru, že žádosti nelze vyhovět, jelikož z důvodu absence zdravotnické dokumentace není možno prokázat nezákonnost provedené sterilizace. Pokud pak žalovaný v napadeném rozhodnutí tento závěr akceptoval, i on zatížil své rozhodnutí vadou nezákonnosti pro rozpor s ust. § 3 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb.
42. Soud proto žalobou napadené rozhodnutí ministra zdravotnictví zrušil podle ust. § 78 odst. 1 soudního řádu správního a věc podle ust. § 78 odst. 4 soudního řádu správního vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

Shodu s prvopisem potvrzuje J. V.

43. V něm žalovaný věc znovu posoudí, vycházejí z právních názorů vyslovených soudem v tomto rozsudku, a nadto uváží, zda je pro věc relevantní i romský původ žalobkyně.
44. Výrok o náhradě nákladů řízení je odůvodněn podle ust. § 60 odst. 1 soudního řádu správního, když žalobkyně měla ve věci úspěch a její náklady řízení sestávají z odměny advokátovi za dva úkony (převzetí a příprava věci a podání žaloby) právní služby po 3100 Kč, resp. jednoho po 4 620 Kč (účast na jednání), a ze související náhrady hotových výdajů po 300 Kč, resp. 450 Kč, podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), v platném znění, zvýšené o sazbu daně z přidané hodnoty. Náhradu v celkové výši 14 363 Kč je žalovaný povinen zaplatit žalobci do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám zástupce Mgr. Lukáše Hojdna, LL.B., advokáta.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 13. srpna 2025

JUDr. Slavomír Novák v.r.
předseda senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje J. V.